

УДК 355.48(477)(470:477)«2014/2022»:070.48(430)

DOI 10.69550/3041-1467.8.348694

Вячеслав ОНИЩАК

аспірант кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (vonuschak@ukr.net@gmail.com)

ORCID: 0009-0003-2191-117X

Vyacheslav ONYSCHAK

Postgraduate Student at the Department of Ukraine's History and Law, Junior Research Fellow at the Research Sector Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Street, Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (vonuschak@ukr.net)

Бібліографічний опис статті: Онищак, В. (2025). Російсько-українська війна 2014 – 2022 рр. на сторінках газети Die Zeit: історіографічні аспекти. *Axis Europae*, 8, 143–152. doi: 10.69550/3041-1467.8.348694

Bibliographic Description of the Article: Onyshchak, V. (2025). Rosiisko-ukrainska viina 2014 – 2022 rr. na storinkakh hazety Die Zeit: istoriohrafichni aspekty [The Russo-Ukrainian War of 2014 – 2022 on the pages of the periodical Die Zeit: historiographical aspects]. *Axis Europae*, 8, 143–152. doi: 10.69550/3041-1467.8.348694 [in Ukrainian].

**РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА 2014 – 2022 рр. НА СТОРІНКАХ
ГАЗЕТИ DIE ZEIT: ІСТОРІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ**

Анотація. У статті здійснено історіографічний аналіз висвітлення російсько-української війни у німецькому тижневику Die Zeit у 2014 – 2022 роках. **Мета дослідження** – проаналізувати еволюцію інтерпретацій російсько-української війни у публікаціях Die Zeit у 2014 – 2022 роках та визначити їх значення для формування європейського історіографічного й суспільного наративу. **Методологія дослідження** базується на поєднанні загальнонаукових і спеціально-історичних методів. Застосовано принципи історизму, об'єктивності та системності, що дало змогу розглядати публікації німецької газети Die Zeit у контексті конкретних політичних і суспільних умов 2014 – 2022 рр. Використано історіографічний метод для аналізу стану наукової розробки проблеми та визначення місця медійних джерел у сучасних дослідженнях російсько-української війни. **Наукова новизна** роботи полягає у комплексному дослідженні медійного дискурсу німецької газети Die Zeit щодо російсько-української війни з використанням поєднання історіографічного аналізу, контент- та дискурс-аналізу. **Висновки.** Розглянуто еволюцію медійного дискурсу від фази шоку та моральної мобілізації до усвідомлення війни як події європейського цивілізаційного масштабу. Показано, що публікації Die Zeit виконували подвійну функцію – джерела фіксації подій і чинника формування європейської історичної свідомості. Доведено, що німецька журналістика поступово трансформувалася з позиції аналітичної дистанції до нормативної солідарності з Україною, що стало складовою феномену Zeitenwende.

Ключові слова: російсько-українська війна, історіографія, медіа, Die Zeit, Німеччина, гібридна війна, Zeitenwende.

THE RUSSO-UKRAINIAN WAR OF 2014 – 2022 ON THE PAGES OF THE PERIODICAL DIE ZEIT: HISTORIOGRAPHICAL ASPECTS

Abstract. *The article presents a historiographic analysis of the coverage of the Russian-Ukrainian war in the German weekly Die Zeit in 2014 – 2022. The purpose of the study is to analyze the evolution of interpretations of the Russian-Ukrainian war in Die Zeit publications in 2014 – 2022 and determine their significance for the formation of the European historiographical and social narrative. The research methodology is based on a combination of general scientific and special historical methods. The principles of historicism, objectivity, and systematicity were applied, which made it possible to consider the publications of the German newspaper Die Zeit in the context of specific political and social conditions of 2014 – 2022. The historiographic method was used to analyze the state of scientific development of the problem and determine the place of media sources in modern studies of the Russian-Ukrainian war. The scientific novelty of the work lies in the comprehensive study of the media discourse of the German newspaper Die Zeit regarding the Russian-Ukrainian war using a combination of historiographical analysis, content analysis and discourse analysis. Conclusions.* *The evolution of media discourse from the phase of shock and moral mobilization to the awareness of war as an event of European civilizational scale is examined. It is shown that the publications of Die Zeit performed a dual function – a source of recording events and a factor in the formation of European historical consciousness. It is proven that German journalism gradually transformed from a position of analytical distance to normative solidarity with Ukraine, which became a component of the Zeitenwende phenomenon.*

Keywords: *Russian-Ukrainian war, historiography, media, Die Zeit, Germany, hybrid war, Zeitenwende.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена сучасними викликами в інформаційному полі та необхідністю розуміння того, як німецькі медіа репрезентують російсько-українську війну 2014 – 2022 років. Незважаючи на численні публікації щодо російської агресії, залишається недостатньо вивченим механізм формування журналістських наративів і дискурсивних стратегій у провідних західних ЗМІ. Це ускладнює об'єктивну оцінку впливу медіа на громадську думку та політичне мислення, а також перешкоджає формуванню ефективної інформаційної політики. Таким чином, постає завдання системного аналізу контенту і дискурсу німецьких медіа з метою визначення специфіки репрезентації української кризи та її трансформації протягом російської агресії.

Мета дослідження. Проаналізувати еволюцію інтерпретацій російсько-української війни у публікаціях *Die Zeit* у 2014 – 2022 роках та визначити їх значення для формування європейського історіографічного й суспільного наративу.

Виклад основного матеріалу. Історіографічне осмислення сучасної російсько-української війни є одним із найдинамічніших напрямів гуманітарних досліджень останнього десятиліття. Її вивчення у вітчизняній та зарубіжній науці відбувається у міждисциплінарному полі, де перетинаються історія, політологія, комунікаційні студії, журналістика, культурологія та соціальна психологія. Після 2014 р. відбулася справжня інтелектуальна мобілізація. Створено сотні аналітичних і наукових праць, що прагнуть осмислити не лише перебіг війни, а й те, як вона відображалася у свідомості суспільств, насамперед через медійні канали. Для історіографії війни ключовим є

усвідомлення подвійної ролі медіа так як вони є і джерелом, і чинником історичного процесу. З одного боку, вони фіксують події та віддзеркалюють суспільні настрої, з іншого боку впливають на формування міжнародної реакції та надання оцінок. Саме тому дослідження європейських медіа, зокрема німецьких, є не лише складовою інформаційної історії, а й важливим напрямом політичної та культурної історії Європи XXI століття.

У вітчизняній науці проблему інформаційного виміру війни досліджували український історик і публіцист Ярослав Грицак, український історик, історіограф, доктор історичних наук, професор, дійсний член НТШ, Віталій Масненко, (Говерла, 2020, с. 240–242). Згодом з'явилися праці, присвячені іміджу України в міжнародних ЗМІ (Катерини Савон, Людмила Матвієнко), де підкреслюється, що медіа стали одним із головних чинників європейського позиціонування України після 2014 р. Відображенням тематики російсько-української війни у засобах масової інформації вивчають сучасні вчені Микола Галів, Василь Ільницький, Ореста Карпенко, Віталій Тельвак, Юлія Талалай та Володимир Старка (Галів, Ільницький, Карпенко, 2024; Ільницький, Тельвак, Талалай, 2024; Pnytskyi, Telvak, 2024; Telvak, Pnytskyi, 2023; Ільницький, Старка, Галів, 2022). Проте окремі з цих праць мають політологічний характер, не містять аналізу конкретного німецького видання в історіографічному контексті. Саме цим і зумовлюється необхідність нашого дослідження.

У західній науці активно розвивалася концепція гібридної війни, аналіз цього поняття провів американський військовий аналітик і політолог Френк Хофман (Frank Hoffman) який розглядав її як теорію військової стратегії, також Сер Лоуренс Фрідман (Lawrence Freedman), почесний професор військових досліджень в Королівському коледжі Лондона, що вважається провідним фахівцем у галузі британських стратегічних досліджень, розглядає отримання інформації суспільством, а саме весь медійний простір, як поле боротьби.

Історики Енн Епплбаум, (Anne Applebaum) Андреас Умланд, (Andreas Umland) підкреслювали, що інформаційна складова російської агресії це не супровід, а центральний елемент війни, спрямований на підлив європейського єднання. Ці підходи створюють теоретичну базу для вивчення західних медіа, як частини історичного процесу.

Серед німецьких дослідників помітну роль відіграють Йоахім Краузе (Joachim Krause), які аналізували зовнішню політику ФРН після 2014 р., і Роберт Місік, (Robert Misik) який розглядав *Die Zeit*, як інституцію громадської рефлексії. Проте саме журналістські тексти є тим джерелом, де зафіксовано не лише позицію уряду чи експертів, а й ментальний образ війни, притаманний німецькому суспільству.

Початок 2014 р. став для німецьких медіа своєрідним моментом прозріння. Якщо до того Україна перебувала на периферії німецького інформаційного простору, то події Євромайдану і подальша анексія Криму зробили її центральною темою. Саме тоді *Die Zeit* активно долучається до формування публічних дискусій про Україну. В 2014 р. Україні присвячено 112 статей. У лютому–березні цього ж року на шпальтах газети з'являються тексти, які визначають рамку майбутньої дискусії де боротьба України подається, як випробування для Європи, а агресія Росії – як виклик системі міжнародного права.

Так, у публікації Аліси Боти (Alice Bota) «Unser Pfand in Kiew» наголошується, що Європейський Союз уже не може залишатися стороннім спостерігачем: «Київ – це не периферія, це дзеркало нашої відповідальності». Авторка підкреслює, що для

українців Майдан став символом європейського вибору, а для німців – моральним тестом на здатність підтримувати свободу. Саме тут виникає фрейм, який потім неодноразово повторюватиметься у наступні роки – «Україна як дзеркало Європи» (Die Zeit, Nr.10, 27.02.2014).

Інший постійний оглядач, Міхаель Туманн (Michael Thumann), у статті «Russlands Verletzung» розглядає дії Кремля через категорію «раненої імперської свідомості»: анексія Криму, на його думку, є реакцією на «втрату» України, як символічного простору імперії. М. Туманн наголошує, що В. Путін використовує поняття «історичної справедливості», як виправдання агресії. Це свідчить, що Die Zeit від самого початку намагався вийти за межі суто політичного аналізу, пропонуючи культурно-історичне осмислення війни (Die Zeit, Nr.10, 27.02.2014).

Далі, у тексті Йохена Бітнера (Jochen Bittner) «Nach der Revolte, vor dem Kampf» увагу зосереджено на внутрішній складності українського суспільства. На Донбасі ще панує невизначеність, але вже помітно, як Росія активно використовує інформаційні канали для дестабілізації. Цей матеріал поєднує спостереження з місця подій і аналітичний висновок, починається інформаційна фаза війни, що передуватиме відкритим бойовим діям (Die Zeit, Nr.10, 27.02.2014).

Серія публікацій у березні 2014 року – «Zug und Druck» Йозефа Йоффе (Josef Joffe) (Die Zeit, Nr.11, 06.03.2014) та «Test the West» (спільний матеріал Тіни Гільдебрандт (Tina Gildebrandt), М. Туманна і Б. Ульріха, (Bernd Ulrich) – формують ще один фрейм: Європа запізнюється, а Росія діє швидко. Й. Йоффе проводить аналогію між «крикетом» і «бейзболом»: Захід діє повільно, формально, в межах правил, тоді як Москва цим користується і діє агресивно, без обмежень. Це порівняння стало метафорою асиметрії політичних культур (Die Zeit, Nr.11, 2014).

Таким чином, уже в перші тижні війни Die Zeit задає три головні лінії німецького медіа це бездіяльність Заходу, імперська політика помсти Росії і запізнення в прийнятті рішень і нерішучість Європи.

Цей корпус текстів важливий не лише, як фактографічний матеріал, а як джерело для реконструкції того, як формується історична свідомість у режимі реального часу. З позицій історіографії спостерігається перетин двох ліній: опису подій і самоусвідомлення Європи, як учасника історії.

У 2015 – 2016 рр. акценти в дискурсі Die Zeit зміщуються. Війна на Донбасі входить у тривалу фазу, на передній план виходять теми санкцій, дипломатії, кризи біженців. У статтях М. Туманна та Б. Ульріха обговорюються межі компромісів із Москвою. Журналісти розмірковують чи не перетворилася реальна політика на прикриття для слабкості. Водночас у цих текстах з'являються перші нотки втоми від війни у європейців і це стане характерним для всієї європейської медійної риторики другої половини десятиліття.

Науковий інтерес становить те, що журналісти Die Zeit дедалі частіше використовують історичні аналогії з періодом холодної війни, із досвідом Югославії, з «мюнхенським синдромом» Заходу. Це свідчить про перехід від оперативного репортажу до історіографічного наративу, коли події осмислюються крізь історичну пам'ять.

Важливо, що ці процеси відбуваються синхронно з появою у німецькій академічній літературі нової хвилі праць про політику пам'яті – від монографій професорки історії Європейського університету Віадріна, Клаудії Вебер (Klaudia Weber) і німецького політолога Андреаса Умландта (Andreas Umland) до збірників

Інституту східноєвропейських досліджень у Мюнхені (Weber, 2018). Die Zeit, фактично, працює, як місток між наукою і громадською свідомістю. Його журналісти не лише повідомляють, а формулюють інтелектуальні рамки, що згодом проникають у науковий обіг.

У 2017 – 2018 рр. у німецькому публічному просторі виразно фіксується зниження інтенсивності інформаційного інтересу до України, що відображає типову для тривалих конфліктів динаміку «звикання». Саме цей період особливо важливий для історіографічного аналізу, адже він показує, як медійна тиша і зниження частотності публікацій змінюють рамки сприйняття війни. Якщо у 2014 – 2015 рр. Україна перебувала у центрі уваги, то з 2017 р. тема поступово переміщується в аналітичні рубрики й огляди. Для порівняння в 2014 році війні в Україні Die Zeit присвячено 112 статей то в 2017 тільки 29.

З'являється стаття Аліси Боти (Alice Bota) «Der verdrängte Krieg ist zurück» У контексті захоплення українських кораблів у Керченській протоці газета звертає увагу на системне ігнорування Росією міжнародного морського права та на байдужість частини європейських політиків. Стаття, присвячена соціальному виміру української реальності. Авторка передає атмосферу післяреволюційних змін, повільного реформування й постійної напруги між очікуванням і розчаруванням. Ключовою фразою стає визначення: «крихка надія українців на зміни, які так повільно приходять». Для історика цей текст цінний тим, що демонструє поступове зміщення дискусії з воєнно-політичного виміру на гуманітарно-соціальний. Саме через такий фокус формується глибше розуміння війни, що не тільки руйнує, а й трансформує суспільство (Die Zeit, Nr.49, 28.11.2018).

Водночас Die Zeit продовжує друкувати матеріали, що аналізують стратегічні наслідки санкційної політики. Наприклад, у статті Малте Борна (Malte Born) Марен Дженсен (Maren Jensen), Крістіни Плетт (Kristina Plett) «Lässt sich Putin zum Umdenken bewegen, wenn man Nord Stream 2 stoppt?» автори зважують економічні аргументи за і проти санкцій, порівнюючи ефективність європейських і американських підходів. Вони приходять до висновку, що санкції мають більше політичне, ніж економічне значення: «Вони є знаком, що Європа не забула про агресію, навіть якщо не може її зупинити» (Die Zeit, Nr.39, 17.09.2020).

Німеччина визнає обов'язок діяти без упевненості у практичних засобах реалізації. Такий підхід стає характерним і для офіційної зовнішньої політики Німеччини часів уряду Ангели Меркель, де баланс між економічними інтересами і моральними принципами підтримується за допомогою мови компромісу.

Паралельно з офіційним дискурсом, у 2019 – 2020 рр. Die Zeit приділяє увагу внутрішнім європейським дебатам про ідентичність і безпеку. Серія матеріалів у розділі «Zeit Online Dossier Ukraine» зосереджується на темах біженців, волонтерства, гуманітарних наслідків війни, що дозволяє побачити, як журналістика зміщується від великої політики до історій окремих людей. Це важливо для історіографії.

Після 2020 р. у публікаціях Die Zeit поступово з'являються передчуття нового загострення. М. Туманн і Й. Йоффе у своїх колонках неодноразово попереджають, що Москва використовує дипломатію лише як інструмент тиску. Водночас на шпальтах газети активізуються дебати про енергетичну залежність від Росії, зокрема у зв'язку з будівництвом Nord Stream 2. У статтях аналітичного відділу звучать питання: чи не повторює Німеччина помилки минулого, коли прагнення врегулювати проблему діалогом оберталося втратами безпеки?

2021 рік стає своєрідним підготовчим етапом до історичного перелому, який німецькі журналісти згодом назвуть *Zeitenwende* – «зміна епохи». *Die Zeit* дедалі частіше вживає метафору «тривожної тиші»: напруга наростає, але політичні лідери ще намагаються переконати себе, що великої війни не буде.

З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. медіадискурс зазнає кардинальної трансформації. Газета публікує серію аналітичних матеріалів, що фіксують момент історичного зламу: «Putins Krieg», «Die Rückkehr der Geschichte», «Was jetzt zu tun ist». Їхня спільна риса – рішуче відкидання старої «остполітік» і визнання того, що Європа усвідомлює що залишатись осторонь та витримувати нейтральність вже неможливо.

Редакційна політика *Die Zeit* цього періоду демонструє радикальний зсув від аналітичного дистанціювання до відкритої нормативної позиції. Якщо раніше газета зберігала «німецьку стриманість», то тепер звучать фрази: «Wir müssen Ukraine helfen, sonst verraten wir uns selbst» («Ми маємо допомогти Україні, інакше зрадимо самих себе»). Таке зміщення тональності відображає зміну суспільних настроїв – переосмислення війни, як битви за європейську ідентичність.

Цікаво, що 2022 р. став також моментом реінтеграції морального аргументу у політичну мову. У публікаціях А. Боти, Й. Біттнера, М. Туманна відчувається намагання відновити втрачену довіру до політичних інститутів через мову цінностей. У статті М. Біттнера, наприклад, йдеться: «Після Бучі питання про відносини з Росією більше не є питанням дипломатії – це питання совісті».

Для історика ці тексти мають особливе значення: вони засвідчують, як журналістика виконує функцію морального архіву епохи. У них документується не лише перебіг війни, а й еволюція європейської самосвідомості від скепсису й втоми до усвідомленої солідарності з Україною.

Якщо співвіднести публікації *Die Zeit* з академічною літературою того ж періоду, можна побачити взаємодію двох рівнів історіографії: медійного і наукового. Наукові праці (А. Умланд, Тімоті Снайдера (Timothy Snyder), Марі Мендрас (Marie Mendras), Генріха Августа Вінклера (Heinrich August Winkler) фіксують кризу міжнародного порядку і повернення «історії», як моральної категорії; водночас *Die Zeit* транслює ті ж ідеї у масовий простір, формуючи підґрунтя для колективної пам'яті порівнюючи Путіна з Гітлером, Муссоліні, Мілошевичом.

Таким чином, корпус публікацій 2014 – 2022 рр. становить цілісний історіографічний масив, у якому можна виділити кілька етапів еволюції висвітлення подій: 2014 – 2015 рр. – фаза шоку і моральної мобілізації; 2016 – 2018 рр. – період аналітичного осмислення та часткової «втоми»; 2019 – 2021 рр. – фаза обережного реалізму та критики «старої політики»; 2022 р. – момент перелому.

Історіографічно ці етапи можна розглядати, як процес переходу від опису війни до усвідомлення її як події європейського масштабу, що змінила саме розуміння минулого.

Висвітлення України у *Die Zeit* відзначається унікальним поєднанням аналітичної глибини, емоційності та аргументації. У ньому поступово формується новий європейський наратив. Україна постає не як об'єкт співчуття, а як суб'єкт історії, який своєю боротьбою випробовує цінності Заходу на справжність.

Висновки. У сучасній історіографії бракувало системного аналізу саме німецького джерельного корпусу, а дисертація заповнює цю прогалину. Газета *Die Zeit* у 2014 – 2022 рр. виступала своєрідним дзеркалом Європи, де відображались коливання

між Realpolitik і моральною політикою. Публікації провідних авторів А. Боти, М. Туманна, Й. Бітнера, Й. Йоффе, Б. Ульріха, формують історичний контекст, у якому видно, як Німеччина поступово переосмислює власну роль у східноєвропейській безпековій історії.

З позицій історіографії *Die Zeit* може розглядатися, як джерело, що фіксує еволюцію європейської саморефлексії у час війни в Європі. Зміна дискурсу від 2014 по 2022 рік є не просто журналістським феноменом, а частиною більшої трансформації європейської історичної свідомості.

Отже, результати історіографічного аналізу показують, що в німецькому інтелектуальному просторі війна Росії проти України стала каталізатором перегляду не лише зовнішньої політики, а й самої ідентичності Заходу. Цей процес триває, а вивчення медіакорпусу *Die Zeit* дає змогу побачити його в динаміці, у живому русі думок і суперечностей, що формують історію сучасної Європи. Газета постає як джерело, що фіксує процес європейської саморефлексії та трансформацію історичної свідомості. Україна у цьому наративі дедалі чіткіше постає не об'єктом співчуття, а суб'єктом історії.

Подальші студії можуть бути спрямовані на аналізі ролі журналістики у формуванні колективної пам'яті про війну в Європі ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Галів, М., Ільницький, В., Карпенко, О. (2024). Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022 – 2024). *Новітня доба*, 12, 75–96.

Ільницький, В., Тельвак, В., Талалай, Ю. (2024). Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022 – 2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, Спецвипуск*, 130–146.

Ільницький, В., Старка, В., Галів, М. (2022). Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*, 5, 43–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.05.043>

Масненко, В. В. (2020). Важлива монографія про сучасну російсько-українську війну: Рец. на кн.: Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна. Ужгород: РІК-У, 2018. 312 с. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Історія*, 2 (43), 240–242.

Матвієнко, Л. В. (2020). *Україна в міжнародних ЗМІ, методичні рекомендації*. Миколаїв: НУК.

Савон, К. (2019). Міжнародний імідж України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Наукові записки*, 64.

Applebaum, A. (2020). Die Ablösung beginnt. *Die Zeit*, 25, aktualisiert 13.06.2020.

Bittner, J. (2014). Nach der Revolte, vor dem Kampf. *Die Zeit*, 10, 27.02.2014.

Bittner, J., Machowecz, M. (2022). Muss der Westen mitkämpfen?. *Die Zeit*, 14, aktualisiert 30.03.2022.

Bota, A. (2014). Unser Pfand in Kiew. *Die Zeit*, 10, 27.02.2014.

Bota, A. (2018). Der verdrängte Krieg ist zurück. *Die Zeit*, 49, 28.11.2018.

Bota, A., Lau, J. (2022). «Man kann einfach nicht behaupten, dass dies nur Putins Krieg ist». *Die Zeit*, 37, aktualisiert 09.09.2022.

- Born, M., Jensen, M., Plett, C.** (2020). Lässt sich Putin zum Umdenken bewegen, wenn man Nord Stream 2 stoppt?. *Die Zeit*, 39, aktualisiert 17.09.2020.
- Galeotti, M.** (2016). *Hybrid War or Gibrinaya Voyna? Getting Russia's non-linear military challenge right*. Mayak.
- Freedman, L.** (2019). *Ukraine and the Art of Strategy*. Oxford.
- Hildebrandt, T., Thumann, M., Ulrich, B.** (2014). Test the West. *Die Zeit*. Nr. 11, 06.03.2014.
- Hoffman, F.** (2007). Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. *Arlington, Studies*. 72 p. URL: https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf.
- Ilnytskyi, V., Telvak, V.** (2024). Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 31, 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344
- Joffe, J.** (2014). Zug und Druck. *Die Zeit*, 11, 06.03.2014.
- Krause, J.** (2019). *Die deutsche Außenpolitik nach 2014: Sicherheit, Russland und die Ukraine*. Hamburg.
- Misik, R.** (2015). *Die Zeit und die Öffentlichkeit: Journalismus als Ort der Selbstreflexion*. Wien.
- Merz, F.** (2022). Wir müssen eingestehen, dass wir uns geirrt haben. *Die Zeit*. Nr. 14, 30.03.2022.
- Mendras, M.** (2012). *Russian Politics: The Paradox of a Weak State*. London.
- Snyder, T.** (2017). *On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century*. New York.
- Telvak, V., Ilnytskyi, V.** (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552
- Thumann, M.** (2014). Russlands Verletzung. *Die Zeit*, 10, 27.02.2014.
- Umland, A.** (2017). *Russia's Hybrid War and Its Implications for Europe*. Stuttgart. Was jetzt? (2022). *Die Zeit*, 08, 16.02.2022.
- Weber, C.** (2018). *Krieg der Erinnerung: Russland, die Ukraine und Europa*. Berlin.
- Winkler, H. A.** (2011). *Geschichte des Westens*. München.

REFERENCES

- Haliv, M., Ilnytskyi, V., & Karpenko, O.** (2024). Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainsiv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022 – 2024) [The issue of the genocide of Russia against Ukrainians in the Ukrainian mass media (2022 – 2024)]. *Novitnia doba*, 12, 75–96. [in Ukrainian].
- Ilnytskyi, V., Telvak, V., & Talalai, Yu.** (2024). Suchasna rosiisko-ukrainska viina na shpaltakh «The British Army Review» (2022 – 2024) [The Modern Russian-Ukrainian War in the Columns of «The British Army Review» (2022 – 2024)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istoriia, Spetsvyypusk*, 130–146. [in Ukrainian].
- Ilnytskyi, V., Starka, V., & Haliv, M.** (2022). Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy [Russian propaganda as an element of preparation for armed aggression against Ukraine]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 5, 43–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.05.043> [in Ukrainian].

Masnenko, V. V. (2020). Vazhlyva monohrafiia pro suchasnu rosiisko-ukrainsku viinu: Rets. na kn.: Ofitsynskiy Yu. Suchasna rosiisko-ukrainska viina- Uzhhorod: RIK-U.-2018. 312 s. [An important monograph on the modern Russian-Ukrainian war: Review of the book: Ofitsynskiy Yu. Modern Russian-Ukrainian War]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: seriia: Istoriiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University: series: History*, 2 (43), 240–242 [in Ukrainian].

Matviienko, L. V. (2020). *Ukraina v mizhnarodnykh ZMI, metodychni rekomendatsii* [Ukraine in international media, methodological recommendations]. Mykolaiv: NUK. [in Ukrainian].

Savon, K. (2019). Mizhnarodnyi imidzh Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [International image of Ukraine: current state and development prospects]. *Naukovi zapysky – Proceedings*, 64. [in Ukrainian].

Applebaum, A. (2020). Die Ablösung beginnt [The replacement begins]. *Die Zeit – The time*, 25, aktualisiert 13.06.2020. [in German].

Bittner, J. (2014). Nach der Revolte, vor dem Kampf [After the revolt, before the fight] *Die Zeit – The time*, 10, 27.02.2014. [in German].

Bittner, J., Machowecz, M. (2022). Muss der Westen mitkämpfen? [Must the West join the fight?]. *Die Zeit – The time*, 14, aktualisiert 30.03.2022. [in German].

Bota, A. (2014). Unser Pfand in Kiew [Our pledge in Kyiv]. *Die Zeit – The time*, 10, 27.02.2014. [in German].

Bota, A. (2018). Der verdrängte Krieg ist zurück [The suppressed war is back]. *Die Zeit – The time*, 49, 28.11.2018. [in German].

Bota, A., & Lau, J. (2022). «Man kann einfach nicht behaupten, dass dies nur Putins Krieg ist» [«You simply cannot claim that this is only Putin's war»]. *Die Zeit – The time*, 37, aktualisiert 09.09.2022. [in German].

Born, M., Jensen, M., & Plett, C. (2020). Lässt sich Putin zum Umdenken bewegen, wenn man Nord Stream 2 stoppt? [Could Putin be persuaded to change his mind if Nord Stream 2 were stopped?]. *Die Zeit – The time*, 39, aktualisiert 17.09.2020. [in German].

Galeotti, M. (2016). *Hybrid War or Gibridnaya Voyna? Getting Russia's non-linear military challenge right*. Mayak. [in English].

Freedman, L. (2019). *Ukraine and the Art of Strategy*. Oxford. [in English].

Hildebrandt, T., Thumann, M., & Ulrich, B. (2014). Test the West. *Die Zeit – The time*, 11, 06.03.2014. [in German].

Hoffman, F. (2007). Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. *Arlington, Studies*. 72 p. URL:https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf. [in English].

Ilnytskyi, V., & Telvak, V. (2024). Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Shkhidnoievropeiskiy Istorychniy Visnyk – East European Historical Bulletin*, 31, 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344 [in English].

Joffe, J. (2014). Zug und Druck [Tension and pressure]. *Die Zeit – The time*, 11, 06.03.2014. [in German].

Krause, J. (2019). *Die deutsche Außenpolitik nach 2014: Sicherheit, Russland und die Ukraine* [German foreign policy after 2014: Security, Russia and Ukraine]. Hamburg. [in German].

Misik, R. (2015). *Die Zeit und die Öffentlichkeit: Journalismus als Ort der Selbstreflexion* [Time and the public: Journalism as a place for self-reflection]. Wien. [in German].

Merz, F. (2022). Wir müssen eingestehen, dass wir uns geirrt haben [We must admit that we were wrong]. *Die Zeit – The time*, 14, 30.03.2022. [in German].

Mendras, M. (2012). *Russian Politics: The Paradox of a Weak State*. London. [in English].

Snyder, T. (2017). *On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century*. New York. [in English].

Telvak, V., & Ilnytskyi, V. (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English].

Thumann, M. (2014). Russlands Verletzung [Russia's violation]. *Die Zeit – The time*, 10, 27.02.2014. [in English].

Umland, A. (2017). *Russia's Hybrid War and Its Implications for Europe*. Stuttgart. [in English].

Was jetzt? [What now?] (2022). *Die Zeit – The time*, 08, 16.02.2022. [in German].

Weber, C. (2018). *Krieg der Erinnerung: Russland, die Ukraine und Europa* [War of Memory: Russia, Ukraine and Europe]. Berlin. [in German].

Winkler, H. A. (2011). *Geschichte des Westens* [History of the West]. München. [in German].

Стаття надійшла до редакції 15 травня 2025 р.
Стаття рекомендована до публікації 28.11.2025.